

Nyílászárós fogalmak, európai teljesítményfokozatok

Hőszigetelő képesség

Mottó:
„Ami számítható, azt számítsd ki; ami mérhető azt mérd meg; ami nem mérhető, azt tedd mérhetővé.”
Galileo Galilei

MIT IS JELENT A MŰSZAKI JELLEMZŐ: HŐSZIGETELŐ KÉPESSÉG?

Az építési célú termékek forgalomba hozatalának, megfelelőség igazolásának általános szabályait az Európai Unióban már régóta az Építési Termék Irányelv [1], Magyarországon az Építési Törvény [2] és végrehajtási rendelete [3] szabályozza. A termékkörre eddig a rendelet és az Európai Bizottság határozata [4] állapította meg a forgalomba hozatalhoz szükséges szabályokat és adott iránymutatást konkrét eljárásokra. Alapelv azonban, hogy a termékek tulajdonságait vizsgálatokkal igazolni kell.

A nyílászárókra vonatkozó előírásokat eddig magyar követelményszabványok [5] [6] tartalmazták. A külső homlokzati ablakok, erkélyajtók, tetőablakok és bejárati ajtók megfelelőség igazolásának alapja a jövőben egy 2006-ban megjelent európai termékszabvány lesz [7], mely – egy átmeneti időszak letelte után – 2010. január 31-ét követően a termékek CE-jelölésének a műszaki alapját képezi. A megfelelőség igazolását ekkor a szállító megfelelőségi nyilatkozata és a terméken elhelyezett CE-jelölés képezi.

A termékszabvány a homlokzati szerkezeteket érő hatások alapján 23 termékjellemzőt sorol fel. Ezek közül a napsugárak elleni védelemmel, a hőszigetelő képességgel összefüggésben lévő, a szerkezeten átjutó hőmennyiséget jellemző műszaki kategóriát tesszük vizsgálat tárgyává.

HŐSZIGETELÉS

A hőszigetelés fogalma a magyar követelményszabvány szerint nincs is definiálva, mivel fizikai egységről van szó, csupán az érték nagysága alapján van fokozatokba sorolva. A szabvány jelölése (k_{nevl}) alapján k -értékként szerepel a köztudatban.

HŐÁTBOCSÁTÁSI TÉNYEZŐ

A hőátbocsátási tényező (jele: U) egy adott épületszerkezetre jellemző érték. Megmutatja, hogy a szerkezet egységnyi felületén, időegység alatt mekkora hőmennyiség áramlik át egységnyi hőmérsékletkülönbség esetén. A hőátbocsátási

tényező a hőátbocsátási ellenállás reciproka. Mértékegysége: W/m^2K . A fogalom angol és német megfelelője a *Thermal transmittance (U-Value)* és a *Wärmedurchgangskoeffizient* kifejezés.

A fokozat		Névleges hőátbocsátási tényező (k_{nevl}) $W/(m^2K)$
Jele	Megnevezése	
H1	Különleges hőszigetelésű	< 2,00
H2	Nagy hőszigetelésű	2,01 – 3,00
H3	Közepes hőszigetelésű	3,01 – 4,00
H4	Kis hőszigetelésű	4,01 – 6,00

1. táblázat: A hőszigetelési fokozatok az ablakok, erkélyajtók szabványában [5]

A fokozat		Hőátbocsátási tényező $W/(m^2K)$
Jele	Megnevezése	
H1	Különlegesen hőszigetelő	$\leq 1,9$
H2	Nagymértékben hőszigetelő	1,91 – 2,5
H3	Közepesen hőszigetelő	2,51 – 3,00
H4	Kismértékben hőszigetelő	> 3,00

2. táblázat: A hőszigetelési fokozatok ajtók esetén [6]

A termékszabvány szerint három lehetőség van az U -értékek meghatározására:

- táblázatból vett érték,
- számítás (egyszerű, részletes) vagy
- mérés.

A hőátbocsátásra vonatkozó szabványokban az anyagfélésegek és a szerkezet típusok függvényében találunk táblázatba foglalt átlagosan figyelembe vehető értékeket.

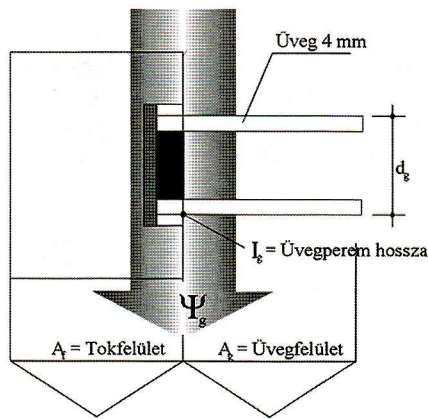
Számítással történő meghatározás

A szerkezeti kialakítás, a keresztmetszeti rajzok alapján lehetőség van a hőátbocsátási tényező számítással történő meghatározására egyszerűsített módon, mely azonban figyelembe veszi a profilkapcsolatok és az üvegezés távtartójának módosító hatását. Egy részletesebb számítási módszer mind a profilokra, mind a teljes szerkezetre vonatkozóan elvégezhető, mely már a valóságot megközelítő eredményt ad. Ennek elvégzését több számítógépes program segíti. [8]

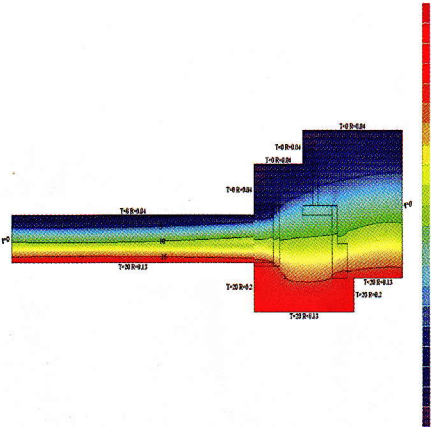
$$U_w = \frac{A_g \cdot U_g + A_f \cdot U_f + I_g \cdot \Psi_g}{A_g + A_f}$$

1. ábra
A számítás képlete és a figyelembe vett tényezők az egyszerűsített módszernél

2. ábra
A részletes számítás eredményeként megjeleníthetők az azonos hőmérsékletű izoterma vonalak is a számítógépes programmal.

Méréssel történő meghatározás

A hőszigetelés méréssel történő meghatározása [8] integrált hőáramméréses módszerrel történik, mely hőmérséklet érzékelők adatai és egy segédkamra összenergia veszteségének mérése útján ad eredményt.

A mérési adatok jobb összehasonlíthatósága miatt a vizsgált szerkezet mérete egyezményesen rögzített. Ablakok esetében 123 x 148 cm tokkülméretű, ajtók esetében 100 x 200 cm-es. A mért adattal a vizsgált felületű, azonos kialakítású szerkezet jellemezhető.

Hőátbocsátási tényező értékelése

A hőszigetelési fokozat és a számérték alapján történik. A termékszabvány az egyezményes érték közlését kéri számon. Mindig a kisebb érték jelenti a megfelelést.

Épülethatároló szerkezet	A hőátbocsátási tényező követelményértéke U[W/m²K]
Homlokzati üvegezett nyílászáró (fa vagy PVC keretszerkezettel)	1,60
Homlokzati üvegezett nyílászáró (fém keretszerkezettel)	2,00
Homlokzati üvegezett nyílászáró, ha névleges felülete kisebb, mint 0,5 m²	2,50
Homlokzati üvegfal ¹	1,50
Tetőfelülvilágító	2,50
Tetősíki ablak	1,70
Homlokzati üvegezetlen kapu	3,00
Homlokzati vagy fűtött és fűtetlen terek közötti ajtó	1,80

Megjegyzés¹ – Az üvegezésre és a távtartókra együttesen értelmezett átlag

3. táblázat: A hőátbocsátási tényező követelményértékei nyílászárókra a rendelet első mellékletében [10].

A hétköznapi szóhasználat a hőszigetelő képesség jellemzésére a – már idejét múlt – k-tényező vagy a hőszigetelés, hőátbocsátási ellenállás fogalmat használja. Az anyagok jellemzésére a hővezetési tényező fogalom használatos. A műszaki szóhasználat pedig a tulajdonság jellemzésére a hőátbocsátás, hőátadási tényező, hővezetési ellenállás, hőáram fogalmakat használja.

Összefüggésben van a hőátbocsátási tényező az anyagvastagsággal és a tömítések számával, illetve PVC profilok esetén a légkamrák számával. Az üveg rétegtrendje, távtartó típusa vagy a betétszerkezetek jellemzője igen nagy befolyással van rá, illetve a beépítés is nagymértékben módosíthatja a kapott végeredményt. A tényező jelenleg nem veszi figyelembe a szerkezet légáteresztéséből adódó hővesztéséget.

Gyakorlati jelentősége

Az egyre szigorodó előírások és az energiaárak emelkedése együttesen adja. A toronyházakba, tagolt felületű épületekbe szigorúbb feltételeknek is megfelelő szerkezeti megoldások szükségesek, míg egy idényjelleggel használt épületbe egyszerűbb kialakítás is elégséges lehet. Azonban a cél, hogy a fűtési idényben minél kevesebb felesleges hőenergia távozzék az épületekből.

A jelenlegi elvárás a nyílászárókra rendeletben meghatározott. [10] Értékeit lásd a 3. táblázatban. A jövőben a követelmények további szigorodása várható. A gyakorlatban minél kisebb hőátbocsátási tényezővel rendelkező szerkezetek alkalmazása célszerű.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK/ÍRODALOMJEGYZÉK/

- [1] 89/106/EGK Építési Termék Irányelv (CPD)
- [2] 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről – Építési Törvény (ÉTV)
- [3] 3/2003. (I. 25.) BM-GKM-KvVM együttes rendelet az építési termékek műszaki követelményeinek, megfelelőség igazolásának, valamint forgalomba hozatalának és felhasználásának részletes szabályairól
- [4] 1999/93/EK Európai Közösségek Bizottsága határozata (1999. január 25.)
- [5] MSZ 9384-2:1989 Ablakok és erkélyajtók. Műszaki Követelmények
- [6] MSZ 9386:1993 Ajtók műszaki követelményei
- [7] MSZ EN 14351-1:2006 Ablakok és ajtók. Termékszabvány, teljesítő-képességi jellemzők. 1. rész: Tűzálló és/vagy füstgátló tulajdonság nélküli ablakok és külső bejárati ajtók.
- [8] MSZ-04-140-2: Épületek és épülethatároló szerkezetek hőtechnikai számításai. Hőtechnikai méretezés. EN ISO 10077-1:2000, Ajtók, ablakok és társított szerkezetek hőtechnikai viselkedése. A hőátbocsátási tényező kiszámítása. 1. rész: Egyszerűsített módszer (ISO 10077-1:2000) EN ISO 10077-2, Ajtók, ablakok és társított szerkezetek hőtechnikai viselkedése. A hőátbocsátási tényező kiszámítása. 2. rész: Numerikus módszer tok- és szárny szerkezetekhez (ISO 10077-2:2003)
- [9] MSZ 9384-6:1988 Ablakok és erkélyajtók. A hőszigetelés vizsgálata. MSZ EN ISO 8990:2000 Hőszigetelés. Hőátbocsátási tulajdonságok meghatározása állandósult állapotban. Kalibrált kamra és segédkamra. EN ISO 12567-1, Ablakok és ajtók hőtechnikai viselkedése. A hőátbocsátási tényező meghatározása mérőkamrás eljárással. 1. rész: Teljes ajtók és ablakok (ISO 12567-1:2000)
- [10] 7/2006. (V. 24.) TNM rendelet – az épületek energetikai jellemzőinek meghatározásáról.